

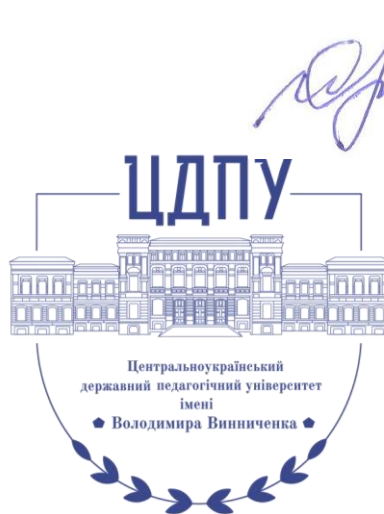
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет математики, природничих наук та технологій
Кафедра природничих наук та методик їхнього навчання

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
проф. Сальник І.В.

«04»серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка

Спеціальність: 014.15 Середня освіта (Природничі науки)

Освітня програма : Середня освіта (Природничі науки)

Форма навчання : денна

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни **ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ**

розроблена на основі освітньо-професійної програми: Середня освіта (Природничі науки) навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня перший (бакалаврський) за спеціальністю 014.15 Середня освіта (Природничі науки)

Розробники: Мирза-Сіденко Валентина Миколаївна, доцент кафедри природничих наук та методик їхнього навчання, к.б.н., доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри природничих наук та методик їхнього навчання

Протокол від 4 серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри проф. Сальник І.В.

— —

_____ (прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни **ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ** для студентів спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. – 14 с.

© Мирза-Сіденко В.М., 2022 рік
© ЦДПУ імені В. Винниченка,
2022 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Нормативна	
Блоків/модулів –	Спеціальність: 014.15 Середня освіта (Природничі науки)	Рік підготовки	
Розділів/змістових модулів –		1	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2	
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 3	Освітня програма: Середня освіта (Природничі науки)	20 год.	
		Практичні, семінарські:	
	10 год.		
	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Лабораторні:	
		год.	год.
		Самостійна робота:	
		58 год.	
		Консультації:	
		2 год.	год.
	Вид контролю		
екзамен			

1.2 . Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета : формування у студентів цілісного уявлення про середовище існування у різних масштабах (від географічної оболонки до Всесвіту) та методологічні засади географічного пізнання.

Основними **завданнями** є:

формування уявлення про основні теоретичні положення фізичної географії;

дати знання про географічну оболонку як цілісну систему;

оволодіння фундаментальними вихідними поняттями сучасного землезнавства, фізичної географії материків і океанів, фізичної географії України;

набуття вміння аналізу основних географічних процесів та їх взаємовпливу, вміння роботи картографічними матеріалами;

вивчення фізичної суті основних географічних процесів в межах Землі як частини Всесвіту та Сонячної системи зокрема, вивчення зв'язків між окремими географічними процесами, та їх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

зміст основних географічних понять і термінів;

сутність головних географічних закономірностей;
 особливості найбільш важливих явищ і процесів, які відбуваються в межах географічної оболонки;
 будову та складові частини географічної оболонки; роль живої речовини у географічній оболонці;
 властивості географічної оболонки; особливості розвитку, структури та диференціації географічної оболонки;
 просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.
 основи взаємодії географічного середовища і суспільства.

вміти:

оперувати базовими освітніми та географічними поняттями, концепціями, парадигмами, ідеями, принципами і теоріями;
 застосовувати знання з головних географічних закономірностей для пояснення певних процесів і явищ, опису окремих регіонів;
 знаходити зв'язки між геокомпонентами навколишнього природного середовища, геокомплексам; зв'язки в межах певних територіально- виробничих комплексів та між такими комплексами;
 за існуючими традиційними схемами описувати фізико-географічні особливості певних регіонів світу;
 вільно орієнтуватися за фізико-географічними, геокомпонентними картами, в роботі з контурними картами застосовувати необхідні умовні позначення;
 будувати графіки та діаграми, що демонструють основні показники складових географічної оболонки;
 складати картосхеми поширення географічних процесів і явищ у географічній оболонці;
 вміти орієнтуватися в положенні основних номенклатурних об'єктів;
 аналізувати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
<p>Системні компетентності: ЗК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК2. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) та здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина. ЗК3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК4. Здатність працювати в команді. ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення, зберігання, аналізу перетворювати і передавати інформації з різних джерел природничого характеру, критично оцінюючи її. ЗК6. Здатність застосовувати набуті</p>	<p>ФК1. Здатність використовувати систематизовані теоретичні та практичні знання з природничих наук, фізики, хімії, біології та методики навчання природничих наук, фізики, хімії, біології при вирішенні професійних завдань при вивченні Всесвіту і природи Землі як планети. ФК2. Володіння математичним апаратом природничих наук, фізики, хімії, біології. ФК9. Забезпечення охорони життя і здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності. ФК11. Здатність характеризувати досягнення природничих наук та їх ролі у житті суспільства; формування цілісних уявлень про природу, використання природничо-наукової інформації на основі оперування базовими загальними закономірностями природи.</p>

<p>знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК10. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК11. Здатність використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для дослідження природничих явищ; створювати інформаційні ресурси з природничих наук.</p>	
---	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРНЗ1. Знає і розуміє правові основи функціонування в галузі, вимоги освітнього стандарту і освітньої програми інтегрованого курсу природничих наук, а також способи інтеграції природничих знань у шкільних курсах кожної із природничих наук та інтегрованих курсів природознавства.

ПРНЗ3. Знає й розуміє математичні методи природничих наук, фізики, хімії, біології та розділів математики, що є основою вивчення курсів загальної та теоретичної фізики, ботаніки, зоології, анатомії людини, фізіології людини і тварин, фізіології рослин, а також загальної, неорганічної та органічної, аналітичної хімії.

ПРНУ1. Аналізує природні явища і процеси, оперує базовими закономірностями природи на рівні сформованої природничо наукової компетентності з погляду фундаментальних теорій природничих наук, принципів і знань, а також на основі відповідних математичних методів.

ПРНУ2. Володіє методикою проведення сучасного експерименту, здатністю застосовувати всі його види в освітньому процесі з природничих наук, фізики, хімії, біології.

ПРНУ3. Розв'язує задачі різних рівнів складності шкільного курсу природничих наук, фізики, хімії, біології. ПРНУ4. Користується математичним апаратом фізики, використання математичних та числових методів, які часто застосовуються у природничих науках, фізиці, хімії, біології.

ПРНУ4. Користується математичним апаратом фізики, використання математичних та числових методів, які часто застосовуються у природничих науках, фізиці, хімії, біології.

ПРНУ7. Уміє знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, насамперед за допомогою інформаційних, цифрових і хмарних технологій.

ПРНУ8. Самостійно вивчає нові питання природничих наук, фізики, хімії, біології та методики навчання природничих наук, фізики, хімії, біології за різноманітними інформаційними джерелами.

ПРНУ9. Формує в учнів основи цілісної природничо-наукової картини світу через міжпредметні зв'язки фізики, хімії, біології, географії, відповідно до вимог державного стандарту з освітньої галузі «Природознавство».

ПРНУ10. Застосовує методи навчання природознавства, методику систематизації знань про природу, позаурочні форми організації навчання природознавства, засоби навчання природознавства.

ПРНУ11. Дотримується правових норм і законів, нормативно правових актів України, усвідомлює необхідність їх дотримання.

ПРНК1. Володіє основами професійної мовленнєвої культури при навчанні природничих наук, фізики, хімії, біології в школі.

ПРНК2. Пояснює фахівцям і не фахівцям стратегію сталого розвитку людства та екологічної безпеки і шляхи вирішення глобальних проблем людства.

ПРНА1. Усвідомлює соціальну значущість майбутньої професії, сформованість мотивації до здійснення професійної діяльності.

ПРНА2. Відповідально ставиться до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у освітньому процесі та позаурочній діяльності.

Перелік дисциплін, необхідних для засвоєння курсу (пререквізити): загальне землезнавство, кліматологія, геологія, ландшафтознавство, гідрологія, геоморфологія, географія ґрунтів, біогеографія, картографія.

Постреквізити. Знання, отримані при вивченні дисципліни, використовуються під час засвоєння геоекології, природно-заповідних територій, фізичної географії України, регіональної суцільної географії, екскурсознавства і музеєзнавства, рекреаційної географії тощо.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Теоретичні основи фізичної географії. Земля як планета. Положення Землі у просторі. Фізичні властивості Землі (форма, розміри, густина, тиск, температура). Рух Землі і його наслідки (зміна дня і ночі, пори року).

Форма та розміри Землі. Зображення поверхні Землі. Географічна карта. Поняття про географічну карту. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Типи карт. Топографічні карти. Вимірювання відстаней по карті за допомогою масштабу. Вміння по карті виміряти довжину річки, визначати висоту гір, глибину океанів і морів. Особливості картографічного зображення. Неминучість спотворення на картах внаслідок кривизни Землі; елементарні поняття про характер цих спотворень (відстаней, напрямків і площ). Градусна сітка на карті та її елементи. Географічна широта і довгота. Розрахунок місцевого і поясного часу, тривалості дня, висоти Сонця.

Поняття про географічну оболонку. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Поняття про літосферу та земну кору. Континентальний, океанічний, перехідний типи земної кори. Склад земної кори. Мінерали і гірські породи. Діагностичні ознаки мінералів. Генетична класифікація гірських порід. Ендогенні й екзогенні геологічні процеси. Тектонічні рухи та їх види. Інтрузивний та ефузивний магматизм. Основні структурні елементи земної кори. Древні та молоді платформи (плити); складчасті пояси і області; сучасні геосинклінальні пояси, рифтові зони. Землетруси та їх види. Тектонічні концепції. Теорія глобальної тектоніки плит. Сучасна геохронологічна шкала.

Корисні копалини. Генетичні типи корисних копалин: осадочні, метаморфічні, магматичні. Горючі, металічні (рудні) і неметалічні (нерудні) корисні копалини. Корисні копалини платформених і складчастих областей.

Рельєф Землі. Зміст таких понять як "рельєф", "форми рельєфу". Процеси і фактори рельєфоутворення. Генетичні типи рельєфу. Типи морфоструктури платформених і складчастих областей Землі. Основні геотектури дна Світового океану: підводна окраїна материка; перехідна зона; ложе океану; серединні хребти. Геологічні, тектонічні та геоморфологічні карти, їх зміст і легенда.

Атмосфера. Межі, склад, будова атмосфери. Радіаційний і тепловий баланс Землі. Закономірності розподілу тепла на Землі. Аналіз карт ізотерм січні та липня. Розрахунок температури повітря на різних висотах тропосфери. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску в нижній тропосфері. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску). Повітряні маси. Географічні (зональні) типи повітряних мас. Повітря морське та континентальне. Поняття "атмосферний фронт". Головні кліматологічні фронти: арктичний (антарктичний), помірні (полярні), тропічні. Фронти: теплий, холодний і фронт оклюзії. Циклон і антициклони. Поняття "циклон", "антициклон". Стадії їх розвитку. Види циклонів і антициклонів. Малі атмосферні вихори: тромби (торнадо), смерчі. Загальна циркуляція атмосфери. Поняття про вітер. Планетарна схема розподілу тиску і переважаючі вітри (пасати, західні вітри помірних широт, південно-східні в антарктичних і північно-східні в

арктичних широтах). Мусони. Місцеві вітри. Атмосферні опади. Закономірності розподілу опадів на Землі в залежності від розподілу тепла і особливостей циркуляції атмосфери. Коефіцієнт зволоження. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди. Проблема завбачення погоди. Клімат. Фактори кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі (В.П. Кеппена, Б.П. Алісова). Кліматичне районування (за Б.П. Алісовим). Кліматичні карти. Побудова кліматичних діаграм і визначення за ними типів клімату.

Гідросфера, її склад, взаємодія з іншими оболонками Землі. Світовий океан і його поділ. Фізичні та хімічні властивості морської води. Гідрологічні особливості (температурний режим води, морський лід). Динаміка океанічних вод. Хвилі. Морські течії. їх класифікація. Загальна схема поверхневих течій. Особливості загальної циркуляції вод Світового океану. Особливості рельєфу дна Світового океану і його складових частин. Ресурси Світового океану, їх сучасне використання і проблеми охорони. Аналіз карт температури і солоності поверхневих вод Світового океану. Води суші. Підземні води, їх види і походження. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Визначення понять "річка", "річкова мережа", "гідрографічна мережа", "річковий басейн". Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом (за А.І.Воєйковим, М.І.Львовичем). Визначення морфометричних характеристик річкового басейну (площа, довжина, середня і максимальна ширина, похил) і річки (довжина, звивистість, падіння, похил). Аналіз гідрографу стоку річки. Озера. Типи озерних улоговин за походженням. Географічний розподіл озер на Землі. Визначення морфометричних характеристик озера (площа, довжина, середня і максимальна ширина, порізаність берегової лінії). Болота, як природний комплекс. Класифікація боліт. Закономірності розвитку і розповсюдження боліт. Льодовики. Поняття "льодовик". Морфологічні типи льодовиків. Сучасне зледеніння Землі, його розміри, розповсюдження і динаміка. Використання поверхневих вод. Проблема їх раціонального використання і охорони.

Поняття про біосферу. Життєві угруповання організмів. Біологічна продуктивність і біомаса різних природних комплексів. Ноосфера.

Географічна оболонка. Визначення поняття "географічна оболонка", її межі. Закономірності будови і розвитку: єдність, цілісність, ритмічність, полярна симетрія, зональність і азональність. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах. Поняття про фізико-географічне районування. Система таксономічних одиниць. Ландшафт. Морфологічні одиниці ландшафту, принципи їх виявлення.

Фізико-географічне районування. Поняття про галузеве (компонентне) і комплексне фізико-географічне районування. Система таксономічних одиниць фізикогеографічного районування, яка прийнята в курсі фізичної географії материків: материк - субконтинент або група країн - фізико-географічна країна.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ денна форма навчання

4. Назви змістових модулів та тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	практ	інд	конс	СРС
1	2	3	4	5	6	7
Загальна географія						
1. Земля як планета. Положення Землі у просторі. Фізичні властивості Землі Рух Землі і його наслідки	7	2				5
2.Зображення Землі.	9	2	2			5

<p>Географічні карти. Топографічні карти. Вимірювання на картах. Розрахунок місцевого і поясного часу</p>						
<p>3. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Типи земної кори. Генетична класифікація гірських порід. Тектонічні концепції. Корисні копалини. Генетичні типи корисних копалин: осадочні, метаморфічні, магматичні. Горючі, металічні (рудні) і неметалічні (нерудні) корисні копалини. Корисні копалини платформених і складчастих областей.</p>	9	2	2			5
<p>4. Рельєф Землі. Процеси і фактори рельєфоутворення. Типи морфоструктури платформених і складчастих областей Землі.</p>	8	2	1			5
<p>5. Основні геотектури дна Світового океану: підводна окраїна материка; перехідна зона; ложе океану; серединні хребти.</p>	8	2	1			5
<p>6. Атмосфера. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску). Повітряні маси. Географічні (зональні) типи повітряних мас. Закономірності розподілу опадів на Землі. Коефіцієнт зволоження. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди.</p>	8	2	1			5
<p>7. Клімат. Фактори кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі. Кліматичне районування (за Б.П. Алісовим). Кліматичні карти. Побудова кліматичних діаграм і визначення за ними типів клімату.</p>	8	2	1			5

8.Гідросфера. Води суходолу. Підземні води. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом.	9	2	2			5
9.Світовий океан і його поділ. Динаміка океанічних вод.	7	2				5
10. Біосфера.	3					3
11.Географічна оболонка. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах.	9	2	2			5
12.Поняття про фізико-географ. районування. Ландшафти.	7				2	5
В цілому за семестр	90	20	10		2	58

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1.	Положення Землі у просторі. Фізичні властивості Землі Рух Землі і його наслідки Зображення Землі.	2
2.	Зображення Землі. Географічні карти. Топографічні карти. Вимірювання на картах. Розрахунок місцевого і поясного часу	2
3.	Літосфера. Внутрішня будова Землі. Типи земної кори. Генетична класифікація гірських порід. Тектонічні концепції. Рельєф Землі. Процеси і фактори рельєфоутворення.	2
4.	Рельєф Землі. Процеси і фактори рельєфоутворення. Типи морфоструктури платформених і складчастих областей Землі.	2
5.	Основні геотектури дна Світового океану: підводна окраїна материка; перехідна зона; ложе океану; серединні хребти.	2
6.	Атмосфера. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску). Повітряні маси. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди.	2
7.	Клімат. Фактори кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі. Кліматичне районування (за Б.П. Алісовим).	2
8.	Гідросфера. Води суходолу. Підземні води. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом.	2
9.	Світовий океан і його поділ. Динаміка океанічних вод.	2
10.	Біосфера.Географічна оболонка. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах. Поняття про фізико-географ. районування. Ландшафти.	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1	Рух Землі і його наслідки Зображення Землі. Вимірювання на картах. Географічні координати. Топокарти. Поясний та місцевий час.	2

2	Літосфера. Внутрішня будова Землі. Типи земної кори. Генетична класифікація гірських порід. Тектонічні концепції. Корисні копалини. Генетичні типи корисних копалин Тектонічні концепції. Рельєф Землі. Рельєф суходолу. Рельєф дна Світового океану.	2
	Рельєф Землі. Рельєф суходолу. Рельєф дна Світового океану.	
3	Атмосфера. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску). Повітряні маси. Погода. Клімат. Кліматотвірні чинники. Гідросфера. Води суходолу. Динаміка вод у Світовому океані.	2
4	Гідросфера. Води суходолу. Підземні води. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Світовий океан і його поділ. Динаміка океанічних вод.	2
5	Біосфера. Географічна оболонка. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах. Поняття про фізико-географ. районування. Ландшафти.	2
	Разом	10

4.4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Теоретичні основи фізичної географії. Земля як планета. Положення Землі у просторі. Фізичні властивості Землі (форма, розміри, густина, тиск, температура). Рух Землі і його наслідки (зміна дня і ночі, пори року).	5
2	Форма та розміри Землі. Зображення поверхні Землі. Географічна карта. Поняття про географічну карту. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Типи карт. Топографічні карти. Вимірювання відстаней по карті за допомогою масштабу. Вміння по карті виміряти довжину річки, визначити висоту гір, глибину океанів і морів. Особливості картографічного зображення. Неминучість спотворення на картах внаслідок кривизни Землі; елементарні поняття про характер цих спотворень (відстаней, напрямків і площ). Градусна сітка на карті та її елементи. Географічна широта і довгота. Розрахунок місцевого і поясного часу, тривалості дня, висоти Сонця.	5
3	Літосфера. Внутрішня будова Землі. Поняття про літосферу та земну кору. Континентальний, океанічний, перехідний типи земної кори. Склад земної кори. Мінерали і гірські породи. Діагностичні ознаки мінералів. Генетична класифікація гірських порід. Ендогенні й екзогенні геологічні процеси. Тектонічні рухи та їх види. Інтрузивний та ефузивний магматизм. Основні структурні елементи земної кори. Древні та молоді платформи (плити); складчасті пояси і області; сучасні геосинклінальні пояси, рифтові зони. Землетруси та їх види. Тектонічні концепції. Теорія глобальної тектоніки плит. Сучасна геохронологічна шкала.	5
4	Рельєф Землі. Процеси і фактори рельєфоутворення. Типи морфоструктури платформених і складчастих областей Землі.	5
5	Основні геотектури дна Світового океану: підводна окраїна материка; перехідна зона; ложе океану; середні хребти. Геологічні, тектонічні та геоморфологічні карти, їх зміст і легенда.	5
6	Атмосфера. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску). Повітряні маси. Географічні (зональні) типи повітряних мас. Закономірності розподілу опадів на Землі. Коефіцієнт зволоження. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди.	5
7	Клімат. Фактори кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі. Кліматичне районування (за Б.П. Алісовим). Кліматичні карти. Побудова кліматичних діаграм і визначення за ними типів клімату.	5
8	Води суші. Підземні води, їх види і походження. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Визначення понять "річка", "річкова мережа", "гідрографічна мережа", "річковий басейн". Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом (за А.І. Воейковим, М.І. Львовичем). Визначення морфометричних характеристик річкового басейну (площа, довжина, середня і максимальна ширина, похил) і річки (довжина, звивистість, падіння, похил). Аналіз гідрографу стоку річки. Озера. Типи озерних улоговин за походженням. Географічний розподіл озер на Землі. Визначення морфометричних характеристик озера (площа, довжина, середня і максимальна ширина, порізаність берегової лінії). Болота, як природний комплекс. Класифікація боліт. Закономірності розвитку і розповсюдження	5

	боліт. Льодовики. Поняття "льодовик". Морфологічні типи льодовиків. Сучасне зледеніння Землі, його розміри, розповсюдження і динаміка. Використання поверхневих вод. Проблема їх раціонального використання і охорони.	
9	Світовий океан і його поділ. Фізичні та хімічні властивості морської води. Гідрологічні особливості (температурний режим води, морський лід). Динаміка океанічних вод. Хвилі. Морські течії. їх класифікація. Загальна схема поверхневих течій. Особливості загальної циркуляції вод Світового океану. Особливості рельєфу дна Світового океану і його складових частин. Ресурси Світового океану, їх сучасне використання і проблеми охорони.	5
10	Поняття про біосферу. Життєві угруповання організмів. Біологічна продуктивність і біомаса різних природних комплексів. Ноосфера.	3
11	Географічна оболонка. Визначення поняття "географічна оболонка", її межі. Закономірності будови і розвитку: єдність, цілісність, ритмічність, полярна симетрія, зональність і азональність. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах. Поняття про фізико-географічне районування. Система таксономічних одиниць. Ландшафт. Морфологічні одиниці ландшафту, принципи їх виявлення.	5
12	Фізико-географічне районування. Поняття про галузеве (компонентне) і комплексне фізико-географічне районування. Система таксономічних одиниць фізикогеографічного районування, яка прийнята в курсі фізичної географії материків: материк - субконтинент або група країн - фізико-географічна країна.	5
	Разом за 7 семестр	58

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проектний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проектно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
 - наочні (презентація, демонстрування);
 - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
 - метод проблемного викладу матеріалу;
 - моделювання життєвих ситуацій;
 - мозковий штурм;
 - метод опори на життєвий досвід;
 - навчальної дискусії.
- 3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:
 - усного контролю;
 - письмового контролю;
 - самоконтролю та взаємоконтролю;
 - рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, умінь ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань:

1. Земля як планета. Положення Землі у просторі. Фізичні властивості Землі (форма, розміри, густина, тиск, температура).
2. Рух Землі і його наслідки (зміна дня і ночі, пори року).
3. Форма та розміри Землі.
4. Зображення поверхні Землі.
5. Географічна карта. Поняття про географічну карту. Основні відмінності географічної карти від плану місцевості. Типи карт. Вимірювання відстаней по карті за допомогою масштабу. Градусна сітка на карті та її елементи. Географічна широта і довгота.
6. Топографічні карти. Особливості картографічного зображення. Розрахунок місцевого і поясного часу.
7. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Поняття про літосферу та земну кору. Континентальний, океанічний, перехідний типи земної кори. Склад земної кори.
8. Мінерали і гірські породи. Діагностичні ознаки мінералів. Генетична класифікація гірських порід. Ендогенні й екзогенні геологічні процеси.
9. Тектонічні рухи та їх види. Древні та молоді платформи (плити); складчасті пояси і області; сучасні геосинклінальні пояси, рифтові зони. Землетруси та їх види.
10. Тектонічні концепції. Теорія глобальної тектоніки плит. Сучасна геохронологічна шкала.
11. Корисні копалини. Генетичні типи корисних копалин: осадочні, метаморфічні, магматичні. Горючі, металічні (рудні) і неметалічні (нерудні) корисні копалини. Корисні копалини платформених і складчастих областей.
12. Рельєф Землі. Зміст таких понять як "рельєф", "форми рельєфу". Процеси і фактори рельєфоутворення. Генетичні типи рельєфу. Типи морфоструктури платформених і складчастих областей Землі.
13. Основні геотектури дна Світового океану: підводна окраїна материка; перехідна зона; ложе океану; серединні хребти. Геологічні, тектонічні та геоморфологічні карти, їх зміст і легенда.
14. Межі, склад, будова атмосфери. Радіаційний і тепловий баланс Землі. Закономірності розподілу тепла на Землі.
15. Атмосферний тиск. Розподіл поясів атмосферного тиску в нижній тропосфері. Постійні та сезонні центри дії атмосфери (області високого та низького тиску).
16. Повітряні маси. Географічні (зональні) типи повітряних мас. Загальна циркуляція атмосфери. Поняття про вітер. Планетарна схема розподілу тиску і переважаючі вітри (пасати, західні вітри помірних широт, південно-східні в антарктичних і північно-східні в арктичних широтах). Мусони. Місцеві вітри.
17. Атмосферні опади. Закономірності розподілу опадів на Землі в залежності від розподілу тепла і особливостей циркуляції атмосфери. Коефіцієнт зволоження.
18. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди. Проблема завбачення погоди.
19. Клімат. Фактори кліматоутворення. Класифікація кліматів Землі (В.П. Кеппена, Б.П. Алісова). Кліматичне районування (за Б.П. Алісовим). Кліматичні карти.
20. Світовий океан і його поділ. Фізичні та хімічні властивості морської води. Гідрологічні особливості (температурний режим води, морський лід). Динаміка океанічних вод. Хвилі. Морські течії. Їх класифікація. Загальна схема поверхневих течій. Особливості загальної циркуляції вод Світового океану.

21. Особливості рельєфу дна Світового океану і його складових частин. Ресурси Світового океану, їх сучасне використання і проблеми охорони.
22. Води суходолу. Підземні води, їх види і походження. Роль підземних вод у фізико-географічних процесах. Поверхневі води (річки, озера, болота, водосховища, льодовики). Визначення понять "річка", "річкова мережа", "гідрографічна мережа", "річковий басейн".
23. Класифікація рік за джерелами живлення і водним режимом (за А.І.Воєйковим, М.І.Львовичем).
24. Визначення морфометричних характеристик річкового басейну (площа, довжина, середня і максимальна ширина, похил) і річки (довжина, звивистість, падіння, похил). Аналіз гідрографу стоку річки.
25. Озера. Типи озерних улоговин за походженням. Географічний розподіл озер на Землі. 26. Визначення морфометричних характеристик озера (площа, довжина, середня і максимальна ширина, порізаність берегової лінії).
27. Болота, як природний комплекс. Класифікація боліт. Закономірності розвитку і розповсюдження боліт.
28. Льодовики. Поняття "льодовик". Морфологічні типи льодовиків. Сучасне зледеніння Землі, його розміри, розповсюдження і динаміка.
29. Біосфера. Типи речовини у біосфері. Жива речовина. Життєві угруповання організмів. Біологічна продуктивність і біомаса різних природних комплексів.
30. Географічна оболонка. Визначення поняття "географічна оболонка", її межі. Закономірності будови і розвитку: єдність, цілісність, ритмічність, полярна симетрія, зональність і азональність.
31. Географічні пояси Землі, їх коротка характеристика.
32. Висотна поясність. Спектри висотної поясності в різних географічних поясах.
33. Поняття про фізико-географічне районування. Система таксономічних одиниць.
34. Ландшафт. Морфологічні одиниці ландшафту, принципи їх виявлення.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота														Екзамен	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	KP	CP		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5		
60														40	100

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ

1. Практичні заняття:

Змістовність виконаних самостійно практичних робіт – до 2 балів.

2. Контрольна робота.

- “відмінно”, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – до 5 балів;
- “добре”, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 4 бали;
- “задовільно”, неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 3 бали;
- “незадовільно”, незадовільна відповідь (не відповідає вимогам на 3 бали) – 0 балів.

3. Змістовні відповіді - до 2 балів

5. Контроль самостійної роботи (реферат, презентація, інші види самостійної роботи) – до 5 балів (оцінюється змістовність, якість, особистий внесок).

Кількісні критерії оцінювання

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:
 поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях); самостійна робота студента;
 контрольні роботи;
 підсумкове тестування;
 підсумковий контроль (залік).

Для оцінювання навчальної роботи студентів підсумкова оцінка вираховується як сума балів за усі види роботи студентів та контрольні заходи.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацює самостійно і вони не належать до структури практичного заняття. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Підсумковий контроль – контроль навчальних досягнень студентів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі іспиту (якщо дисципліна вивчається впродовж декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитися за частиною дисципліни, вивченої в даному академічному періоді).

Критерії оцінювання виконання практичних робіт з курсу

Початковий рівень (0,5 бала). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, зумовлена нечіткими уявленнями про предмети і явища; діяльність студента здійснюється під керівництвом викладача. Студент уміє розрізняти поняття, величини, явища, одиниці вимірювання з даної теми, розв'язувати завдання за допомогою викладача лише на відтворення основних алгоритмів, формул; здійснювати математичні дії.

Середній рівень (1 бал). Необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані в основному рівні. Знання неповні, поверхові, студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал, але недостатньо осмислено; знає основні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, але має проблеми з аналізом та формулюванням висновків; частково контролює власні навчальні дії, здатний виконувати завдання за зразком. Студент розв'язує типові завдання (за зразком), виявляє здатність обґрунтовувати деякі логічні кроки за допомогою викладача.

Достатній рівень (1,5 бала). Студент добре опанував вивчений матеріал, застосовує знання у стандартних ситуаціях, уміє проаналізувати й систематизувати інформацію, самостійно використовує традиційні докази із правильною аргументацією. Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання. Відповідь студента повна, логічна; розуміння пов'язане з одиничними образами, не узагальнене. Володіє понятійним апаратом. Допускає незначні неточності чи не грубі фактичні помилки. Уміє виправляти допущені помилки. Студент самостійно розв'язує типові завдання з даної теми, обґрунтовуючи обраний спосіб розв'язання.

Високий рівень (2 бали). Студент має системні, повні, глибокі, міцні, узагальнені знання про предмети, явища, поняття, теорії, їхні суттєві ознаки та зв'язок останніх з іншими поняттями в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати та застосовувати основні положення теорії для вирішення нестандартних завдань, робити правильні висновки, приймати рішення. Має сформовані міцні практичні навички. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно добирати та користуватися джерелами інформації. Студент самостійно розв'язує комбіновані типові завдання стандартним або оригінальним способом, розв'язує нестандартні завдання.

Оцінювання усних відповідей та повідомлень студентів:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

2 бали - студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу цієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

1,5 бали - відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал - відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з ГМіО чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до цієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

0,5 балів - відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

0 балів - відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з ГМіО чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

5 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виносяться на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

3 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи

5 балів ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

4 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

2/1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові.

Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ при складанні екзамену з ГМіО:

40 балів - студент повністю засвоїв зміст курсу, вільно володіє навчальним матеріалом і вміє усвідомлено застосовувати його на практиці як в знайомих так і в нових ситуаціях. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу курсу ФГМіО. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Володіє вміннями користуватися різними джерелами інформації. Усі передбачені програмою завдання виконані з максимальною якістю.

35 балів - студент повністю засвоїв теоретичний зміст курсу, добре відтворює основний зміст навчального матеріалу. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Всі передбачені програмою навички сформовані. Усі передбачені програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної.

30 балів - студент майже повністю засвоїв навчальний матеріал курсу, добре ним володіє, вміє застосовувати на практиці в знайомих ситуаціях. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її, але недостатньо самостійний при цьому або припускається незначних помилок. Вільно усуває помилки та відповідає на зауваження. Всі передбачені програмою навички сформовані, але недостатньо. Виконав всі передбачені програмою завдання, якість жодного з них не оцінена мінімальним балом. Деякі завдання виконані з помилками.

25 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал. Відповідь логічно побудована, але неповна, супроводжується окремими прикладами. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, висловлювати власну позицію, але недостатньо її аргументує. Необхідні практичні методичні навички в основному сформовані. Більшість робіт, передбачених програмою виконано, але деякі з них мають недоліки, фактичні або змістовні помилки.

20 балів - теоретичний зміст курсу досить поверхово, посередньо або частково. Деякі практичні методичні навички несформовані. Студент вміє застосовувати знання для виконання завдань за зразком, зазнає труднощів у використанні теоретичного матеріалу на практиці при вирішенні нестандартних завдань. Більшість завдань передбачених програмою виконано, але якість виконання окремих з них оцінена мінімальним балом.

15 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Необхідні навички не сформовані. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або їх якість близька до мінімальної. Відповідь фрагментарна, нелогічна, а з деяких питань – відсутня. Але за додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань та глибше оволодіння навчальним матеріалом.

10 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний дуже фрагментарно. Але має деякі методичні навички. Практичні завдання виконані, але багато грубих помилок.

5 балів - студент дав поверхову відповідь на одне з питань екзаменаційного білету або неповністю виконав практичне завдання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	незараховано
35-59	незадовільно	
1-34	незадовільно	

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство: навчальний посібник. К.: Либідь, 2000. 387 с.
2. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів: навчальний посібник: у 2 ч. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. Частина I : Світовий океан, Африка, Австралія, Океанія, Південна Америка. 2013. 306 с. Частина II: Північна Америка та Євразія. 2018. 378 с.
3. Бездухов О.А., Філоненко Ю.М. Геологія: навчальний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 241 с.
4. Заставний Ф. Д. Географія України / Заставний Ф. Д. – Львів : Світ, 1994. – 472 с. 5. Клименко В. Г. Фізична географія України : навч. посіб. / В. Г. Клименко, О. П. Фенько. – Харків, 2013. – 96 с.

6. Маринич О. М. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич, П. Г. Шищенко. – 3-є вид. – К. : Знання, 2006. – 511 с.
7. Міхелі С. В. Основи ландшафтознавства: курс лекцій: навчальний посібник . Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. 214 с.
8. Міхелі С. В. Фізична географія Євразії: навчальний посібник. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 286.
9. Міхелі С. В. Фізична географія Північної Америки: навчальний посібник. К. Ірпінь: ТОВ «Видавництво «Перун», 2019. 284 с.
10. Панасенко Б. Д. Фізична географія материків та океанів: навчальний посібник . Ч.1. Вінниця: ПП "Едельвейс і К", 2008. 588 с.
11. Свинко Й. М., Сивий М. Я. Геологія: підручник . К.: Либідь, 2003. 432 с.
12. Рельєф України: навч. посіб. / Б. О. Вахрушев, І. П. Ковальчук, О. О. Комлев; за ред. В. В. Стецюка. – К. : Слово, 2010. – 688 с.
13. Чорний І. Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства: навчальний посібник . К.: Вища школа, 1995. 240 с.

Допоміжна

14. Географічна енциклопедія України : в 3 т. / за ред. О. М. Маринича. – К. : Українська Радянська Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1989. Т. 1 : А–Ж. – 416 с.
15. Географічна енциклопедія України : в 3 т. / за ред. О. М. Маринича. – К. : Українська Радянська Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1990. Т. 2 : З–О. – 480 с.
16. Географічна енциклопедія України : в 3 т. / за ред. О. М. Маринича. – К. : Українська Радянська Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1993. Т. 3: П–Я. – 480 с.
17. Клімат України / за ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченко. – К. : Вид-во Раєвського, 2003. – 125 с.
18. Національний атлас України / голов. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. – К. : ДНВП «Картографія», 2007. – 435 с.
19. Остапчук В. В. Основи метеорології та гідрології: навчальний посібник . Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2019 . 229 с.
20. Остапчук В. В. Картографія : навчально-методичний посібник . Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2021 . 87 с.
21. Фізична географія України: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус.– Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Ч. 2. – 28 с.
22. Філоненко Ю. М. Геоморфологія: навчальний посібник для студентів природничогеографічного факультету. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 213 с.
23. Багров М. В. та ін. Землезнавство: Підручник / М. В. Багров, В. О. Боков, І. Г. Черваньов; За ред. П. Г. Шищенка. – К.: Либідь, 2000. – 464 с.
24. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів. – Ніжин: Вид-во Ніжинського педагогічного ун-ту ім. М. Гоголя, 2002. – 294 с.
25. Олійник Я.Б., Федоришак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2003. – 247 с.

5.2. Методичне забезпечення

- Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.
- Мирза-Сіденко В.М. Біогеографія. Практикум з основами теорії. Навчально-методичний посібник.– Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 192 с.

5.3. Інформаційні ресурси

Загальне землезнавство – Географічний портал : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geosite.com.ua>

Загальне землезнавство – інформаційний ресурс присвячений географічній науці : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geografica.net.ua>

Географічна енциклопедія України: В 3-х томах. – К., 1989-1994. Інформаційні ресурси <http://geo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>

ГЕОГРАФІКА : географічний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://geografica.net.ua>

Географія. Інтерактивні атласи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://new.osvitanet.com.ua/heohrafiia/>

Географія. Інтерактивні карти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://new.osvitanet.com.ua/interactive-maps/>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>

Geograf [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.geograf.com.ua>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).